ARMENIA, Journal en langue Arménienne, fondé à MARSEILLE en 1885.

ԱՐՄԷՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՑԻՆ ԿԱՂԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ԱՑԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 26րդ Հրլեանի բաժնորդագինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիոյ և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, կանխիկ կարելի է նաև բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համարոր ուզուի, ամէն մէկ ամսականը 2 ֆր. (Թիւրքիոյ և Պարսկաստանի համար 1 ֆր.) հաշուելով: Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել այս հասցէով. M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal *Arménia*
MARSEILLE (France)

ԻՋ ՏԱՐԻ
Թիւ 2
1910 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 19 Դ.
(Հ. Տ. Հոկտեմբեր 6)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրութիւնը, երբէք հարկ համարի, համառօտելով և կամ ժամանակ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձնելու չհրատարակուած ձեռագիրները:
Յանուցումները կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Յանուցման 1 մէջկատերը 1 տանդիմակարժէք. 1 գլխագիրը 2 տանդիմ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction : Place Alexandre-Labadie, 17.

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ "ԱՐՄԷՆԻԱ,,Ի ԻՋ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

(1910 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — 1911 ՕԳՈՍՏՈՍ)

Ամբողջ 26րդ տարեշրջանի բաժնորդագինն է 20 ֆրանգ (4 տոլար ամերիկեան կամ 7 րուբլ և 50 կոպ. ռուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեալ Թիւրքիան և Պարսկաստանը, ուր կը ղրկուի կէս բաժնորդագնով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանգ բաժնորդագնով: կարելի է բաժնորդագրուիլ նաև քանի՛ ամսի համար որ ուզուի, ամսականը 2 ֆրանգ (40 սէնթ=75 կոպ.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիոյ և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է արդէն Թէ անոնք որ «Արմէնիոյ Օժանդակ» արձանագրուած են մեր հրատարակած Օժանդակութեան Կանոնագրին համեմատ, իրաւունք կունենան Արմենիա ստանալու, քանի՛ անձի համար որ ուզեն, իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ դրուելով և կէս բաժնորդագնով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆր.ով: Կարելի է նաև Օժանդակի նշանակած բաժնորդի հասցէին ուղղակի ղրկել Թերթը, 12½ ֆր. (2½ տլր.) բաժնորդագնով:

Ամերիկոյ Միացեալ-Նահանգներէ Մէսէչուսէց Նահանգին մէջ բնակողներու դիւրութեան համար, կը նշանակենք «Արմէնիոյ Օժանդակ»ներէն Տիար Մաղաք Պէրպէրեանի հասցէն, որին կարելի է դիմել Թէ՛ բաժնորդագրուելու և Թէ՛ մեր հրատարակած տետրակները ու դիրքերը դիւրութեամբ ստանալու համար: Ահա այդ հասցէն.

M. G. Berberian
94, Front str.
WORCESTER Mass.

Նոյնպէս Նիւ Եորքի, Նիւ Ճէրզիի նահանգներուն մէջ և ատոնց մօտակայ տեղերը գտնուողները կրնան դիմել «Արմէնիոյ Օժանդակ»ներէն Տիար Տիգրան Միզրագճեանին որի հասցէն է

Dikran Mizrakjian
121 P. O. Box
WEST HOBOKEN N. J.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կրթական խնդիր. — Նամակ Թիւրքիահն (Կ. պոլիս). — Դարձեալ կոչ հովկաս եւ այլուր գտնուող վասպուրականցի գաղթականներուն. — Գիւղատնտեսական նորութիւններ վաճառմ եւ մի այդպիսի ընկերութեան անհրաժեշտութիւն. — Շրջաբերական Հ. Բ. Ը. Միութեան. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Հայեր ի Ռուսիա. — Ս. Սպանդարեանի գործը. — Գործադուլ Ֆրանսայի երկաթուղային բանուորներէն. — Ցեղափոխութիւն Փորթուգալի մէջ. — Թիւրքիահն լուրեր. — Նոր ստացուած հրատարակութիւններ. — Յանուցումներ:

ԿՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

Ուրախառիթ ոգեւորութիւն մը կայ այժմ Թիւրքիոյ բոլոր հայրենակիցներուն մէջ: Ամէն կողմ վարժարաններ բանալ կուզեն:

Կրթական այդ չարժումը նոր չէ: Ալթարտեան, Դպրոցասիրաց և Կիլիկեան ու ապա Միացեալ ընկերութեան օրով սկսած, բայց համիտական բռնապետութեան տակ ճնշման ենթարկուելով կանգ առած էր: Հիմա նորէն սկսած է քալել: Ուրախալի է որ փիւնիկի պէս իր ածիւնէրէ վերածնած Միացեալ ընկերութիւնը կուզէ այժմ կրթական ցանցերով պատել Հայաստանի գիւղերն, աւաններն ու քաղաքները:

Բայց վարժարաններ բանալու համար վարժապետներ պէտք են: Ո՛ւր են վարժապետները, դործին համար յատկապէս պատրաստուած: Անշուշտ ներկայիս մէջ պէտք է գտնուածներով բաւականանալ ու գործել: Բայց այդ չնչանակեր Թէ պէտք է այսպէս չարունակել:

Իրենց պաշտօնին հմուտ, օրինաւորապէս պատրաստուած վարժապետներ ունենալու համար անհրաժեշտ է վարժապետանոց ունենալիքան խնդիր մ'է այս որի վրայ չատ ուշադրութիւն չդարձուիր դժբաղդաբար: Ուսումնական խորհրդի վկայական տալովը չէ որ վարժապետները վարժապետութիւն ուսած կը լինին· պէտք է որ վարժապետանոցի մը մէջ մանկավարժութեան արուեստն ուսած և իրենց չրջանաւարտի քննութիւնը տալով և վկայադիրն ստանալով վարժապետանոցէ ելած լինին:

Ֆրանսայի մէջ ոչ ոք կրնայ վարժապետութիւն ընել եթէ վարժապետանոցէ մը ելնելով վկայական ունեցած չէ կամ գէթ վարժապետանոցի մը ծրագրին համեմատ իր քննութիւնները անցունելով վկայագիր ստացած չէ:

Ուրախութեամբ կարդացինք Կ. Պոլսի լրագիրներուն մէջ Թէ Միացեալ ընկ. Կարնոյ չրջանակի տեսչութեան և Սանասարեան վարժարանի տեսչութեան միջև դոյացած համաձայնութեան մը համեմատ, ամարային արձակուրդներուն միջոցին մանկավարժական դասախօսութիւնները պիտի լինին վարձքով ուսուցիչներուն համար: Ինչուչա այդչափ լինելն ալ բան մ'է և աւելի լաւ է քան Թէ բնաւ չլինելը: Իրրև սկզբնաւորութիւն մը դովելի է այդ և ապացոյց մ'է Թէ վարժապետութեան համար յատկապէս պատրաստուելու պէտքն ըմբռնել սկսած են. բայց այդ կերպով չարունակելը յանձնարարելի չէ և չկրնար լիովին տալ փափաքուած արդիւնքը:

Իրենց արուեստին համար յատկապէս պատրաստուած նախակրթական վարժապետները (instituteur) հասցունելու համար անհրաժեշտ է հիմնել վարժապետանոց (Ecole Normale) մը, ինչպէս որ բարձրագոյն կամ երկրորդական կրթութեան դասախօսները (professeur) պատրաստելու համար ալ՝ իրեն յատուկ վարժապետանոց մը: Բրօֆէսէօրութիւնը պատուանուն մը չէ ինչպէս կը կարծեն ոմանք և այդպէս կանուանեն իրենց պատուել ուզած վարժապետները. ուսուցչական պաշտօն մ'է այդ, արուեստ մ'է որ պէտք է ուսած լինել և այդ հաստատող վկայադիրն ունենալ:

Մենք չգիտենք Թէ օսմանեան կառավարական վարժապետանոցներն (տարիւմուալլիմին) ի՛նչ ծրագիր ունին և ի՛նչ պայմաններով կրնան հոն ընդունուիլ հայ ուսանողներ: Բայց ամէն պարագայի մէջ անհրաժեշտ կը համարինք հայ ազգային գէթ մէկ վարժապետանոց ունենալ Կ. Պոլսի մէջ, օրինաւոր և մանկավարժական արուեստին հմուտ հայ վարժապետներ և դասախօսներ կամ ուսուցչապետներ պատրաստելու համար:

Իսկ մինչև այդպիսի հայ ազգային վարժապետանոցի մը Կ. Պոլսի մէջ հիմնուիլը, կրթական և ուսուցչական գործին կանոնաւոր ուղղութիւն և յառաջդիմութիւն տալու համար անհրաժեշտ է մի քանի ընդունակ պատանիներ ղրկել Եւրոպայի բարձրագոյն վարժապետանոցները (ուր ընդունուելու համար պէտք է brevet supérieur ունենալ կամ ատոր համար հարկ եղած քննութիւնը կարենալ անցունել): Ատոնք իրենց ուսուցչական ուսման չրջանն աւարտելէ յետոյ Թիւրքիա վերադառնալով կրնան նոր բարեփոխութիւններ մտցունել մեր դպրոցական գործերին մէջ և նոյն իսկ դիւրացունել հայ ազգային վարժապետանոցի մը հաստատութիւնը Թիւրքիոյ մէջ:

Մ. Փ.

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻԱՀԷՆ

Կ. Պոլիս, սեպտ. 25/8 հոկտ. 1910

Հայաբնակ նահանգներու հողային հարցի խնդիրը առաջնակարգ այժմէութիւն մը ստացած ըլլալով, լուրջ և իրական միջոցներ սկսան ձեռք առնուիլ կառավարական ու պաշտօնական չրջանակներու մէջ այդ մասին: Նախարարութեան մեծ մասը հողագործութիւնը, կրթական և ուսուցչական գործին կանոնաւոր ուղղութիւն և յառաջդիմութիւն տալու համար անհրաժեշտ է մի քանի ընդունակ պատանիներ ղրկել Եւրոպայի բարձրագոյն վարժապետանոցները (ուր ընդունուելու համար պէտք է brevet supérieur ունենալ կամ ատոր համար հարկ եղած քննութիւնը կարենալ անցունել): Ատոնք իրենց ուսուցչական ուսման չրջանն աւարտելէ յետոյ Թիւրքիա վերադառնալով կրնան նոր բարեփոխութիւններ մտցունել մեր դպրոցական գործերին մէջ և նոյն իսկ դիւրացունել հայ ազգային վարժապետանոցի մը հաստատութիւնը Թիւրքիոյ մէջ:

Մ. Փ.

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻԱՀԷՆ

Կ. Պոլիս, սեպտ. 25/8 հոկտ. 1910

Հայաբնակ նահանգներու հողային հարցի խնդիրը առաջնակարգ այժմէութիւն մը ստացած ըլլալով, լուրջ և իրական միջոցներ սկսան ձեռք առնուիլ կառավարական ու պաշտօնական չրջանակներու մէջ այդ մասին: Նախարարութեան մեծ մասը հողագործութիւնը, զուրկ հայոց իրաւունքները ճանչնալով՝ արդար կարգադրութիւն մը պիտի ընէն ընդ հուպ, գոհ թողլով հայ և թիւրք ազգաբնակչութիւնքը և սանձահալելով գող աւազակ աւատապետներու բռնապետական հարբուհտանարութիւնները:

Հայաստանէն ու կիլիկիայէն գրեթէ ամէն օր՝ խումբ խումբ հայ գիւղորներ Պոլիս ժամանելով, իրենց որոշեալ տեղերը կը ղրկուին խանդավառող չերմ ցոյցերու մէջ: Սպայ-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԶԱՊԱՏ

ՏԱՐԵԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆ

Կ. Պոլիս, 8/21 Նոյեմբեր 1910

Մարդիկ ընդհանրապէս ձեռնհաս կամ ընդունակ են, ըստ որում ունին ուղեղ, որ է՝ գործիք մտածելու համար, ինչպէս ունին ոտք՝ քալելու համար, ձեռք՝ գործելու համար, աչք՝ տեսնելու համար, ականջ՝ լսելու համար, քիթ՝ հոտոտելու համար, լեզու՝ համտեսելու համար, մորթ՝ զգալու համար, ստամոքս՝ մարսելու համար, սիրտ՝ արիւն շրջանառելու համար, թոքեր՝ շնչելու համար, երիկամներ՝ մեզ հանելու համար, լեարդ՝ լեղի հանելու համար, սեռական անդամներ՝ սերունդ շարունակելու համար, եւ այլն։ Ուղեղ ունենալով՝ մարդիկ ընդհանրապէս ունին նաեւ միտք, որ է՝ ուղեղի գործունէութիւն, որ կը կոչուի նաեւ խելք, հասկացողութիւն, ըմբռնողութիւն, մտածողութիւն, դատողութիւն, հանճար, տաղանդ, ոգի, հոգի, եւ այլն։ Ուղեղ ունենալով՝ մարդիկ ընդհանրապէս ունին նաեւ զգացմունքներ, որ են՝ ուրախութիւն, տրտմութիւն, սէր, ատելութիւն, ակնածութիւն, ամօթ, նախանձ, ագահութիւն, գթութիւն, ողորմութիւն, ներողամտութիւն, վրէժխնդրութիւն, եւ այլն։ Ուղեղ ունենալով՝ մարդիկ ընդհանրապէս ունին նաեւ կամք, որ է՝ ուղեղի գործունէութիւն, որ կը կոչուի նաեւ կամեցողութիւն, կամակորութիւն, ինքնավստահութիւն, ինքնավարութիւն, ինքնիշխանութիւն, ազատ կամք, եւ այլն։ Ուղեղ ունենալով՝ մարդիկ ընդհանրապէս ունին նաեւ ընդունակութիւն, որ է՝ ուղեղի գործունէութիւն, որ կը կոչուի նաեւ ձիրք, շնորհք, տաղանդ, հանճար, եւ այլն։ Ուղեղ ունենալով՝ մարդիկ ընդհանրապէս ունին նաեւ ճաշակ, որ է՝ ուղեղի գործունէութիւն, որ կը կոչուի նաեւ գեղագիտական զգացողութիւն, գեղեցկութեան զգացողութիւն, եւ այլն։ Ուղեղ ունենալով՝ մարդիկ ընդհանրապէս ունին նաեւ ինքնագիտակցութիւն, որ է՝ ուղեղի գործունէութիւն, որ կը կոչուի նաեւ ինքնաճանաչողութիւն, ինքնաքննադատութիւն, ինքնակատարելագործում, եւ այլն։ Ուղեղ ունենալով՝ մարդիկ ընդհանրապէս ունին նաեւ ինքնասիրութիւն, որ է՝ ուղեղի գործունէութիւն, որ կը կոչուի նաեւ ինքնագնահատութիւն, ինքնավստահութիւն, ինքնավարկեանութիւն, ինքնավստահ ոգի, եւ այլն։ Ուղեղ ունենալով՝ մարդիկ ընդհանրապէս ունին նաեւ ինքնաճանաչողութիւն, որ է՝ ուղեղի գործունէութիւն, որ կը կոչուի նաեւ ինքնագիտակց

վերջապէս թէև ուշ, բայց ժամանակն եկած է վաստուրականում հիմնելու գիւղատնտեսական ընկերութիւն, որ անհրաժեշտութիւն զարձող պայման է դառնում մեր տնտեսական յառաջդիմութեան համար:

ՇԱՄԻԼ
(Հորիզոն)

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ
ՀԱՑԵՂ. ԲԱՐԵԳՈՒՐԻ· ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՔԱՆ

Տիար,

Պատիւ ունիմ հաղորդելու ձեզի Միութեանս երկամեայ գործունէութեան յարակից կարևորագոյն եղելութիւնները.

1. — Հետևեալ Մասնաճիւղները հիմնուած եւ տեղական Մասնաժողովները կազմուած են.

Վիէննա. Գերի. Հ. Գաբրիել Ծ. Վ. Մէնէվիչեան ատենապետ, Տիարք Ժիրայր Խօրասանճեան ատենադպիր, Մաքսուտ Հիւսէյինճեան գանձապետ, Երուանդ Զատէեան եւ Տիգրան Փափազեան:

Սէվաստիկ. Տիարք Թագուոր Բիւսկիւլեան ատենապետ, Խորէն Ճամճեան ատենադպիր, Մկրտիչ Մինասեան գանձապետ, Յովսէփ Էքզեան և Արմենակ Աբրահամեան:

Թոքատ. Տիարք Յովհաննէս Ապտալեան ատենապետ, կարապետ Աստուածատուրեան փոխ-ատենապետ, Սողոմոն Քէօտէկեան ատենադպիր, Սուքիաս Սուքիասեան գանձապետ, Մարտիրոս Զաքարեան:

Մարսիլիա. Տիարք Յակոբ Մէլեան ատենապետ, Յովհաննէս Սահակեան ատենադպիր, Արտաշէս Կիւլպէնկեան գանձապետ, Մկրտիչ Տէր-Աթանասեան և Վարդան Վահունի:

Էտիրնէ. Տիարք Թագուոր Գուլումեան, Յակոբ Բիլիճեան, Յակոբ Առաքելեան, Ներսէս Ն. Փափազեան և Գառնիկ Ե. Գազազեան:

Տրապիզոնի Մասնաճիւղը հիմնուած է, բայց տեղական ժողովին անդամները տակաւին չեն ընտրուած:

Միտլպորոյի Բարեսիրաց Միութիւնը վերածուած է հայկական Միութեան Մասնաճիւղի:

2. — Միութեան կողմէ Զօրք-Մարզուանի մէջ հիմնուելիք Որբանոցի մասին պէտք եղած ուսումնասիրութիւնները կատարելու և նախապատրաստական կարգադրութիւնները տնօրինելու պաշտօնով կիլիկիա ղրկուած պատուիրակները Տիարք Կ. Շերիմճեան պէյ և Յ. Օհանեան իրենց տեղեկագրովը, ինչպէս և ճարտարապետ Տիար Կարօ Պալեան իր յատակագիծովը, միմիայն Որբանոցի չինութեան ծախքը 1700-1800 անգղ. ոսկի գնահատած ըլլալով, կեդր. Ժողովը նկատի առնելով որ Տ. Քէլէկեան խան այդ նպատակաւ 1.000 անգղ. ոսկի արդէն Միութեան նուիրած է, որ չեց գնուած 34 տէօնիւմ և Տ. Պ. Քէլէկեանի կողմէ նուիրուած 26 տէօնիւմ հողին աշխատութիւնները աւարտելէ վերջ, չինութեան գործը յառաջիկային յետաձգել, նախնական պակասած գումարը հայթայթելու համար:

Մինչև յիշեալ Որբանոցի չէնքի կառուցումը, կեդր. Ժողովը որոշեց Միութեան անունով 60 որբ պատսպարել կեդր. Որբախնամ Յանձնաժողովին տնօրինութեան տակ գտնուող կիլիկեան որբանոցներուն մէջ:

3. — Հայ-կաթոլիկ հասարակութեան կ. պատրիարք Գերերջ. Պօղոս Պետրոս Ժ.Դ. Թէրզեան բարեհաճած է կոնդակ մը ղրկել Միութեան, գովելով անոր նպատակը և օրհնելով աշխատաւորները:

4. — կեդր. Ժողովը հետևեալ նպաստները ղրկեց.

100 անգղ. ոսկի Մուշի և Պասունի կարօտ հողագործներուն եղ և սերմացուի:

50 անգղ. ոսկի կ. Պոլիս, Դպրոցասէր տիկնանց ընկերութեան պաշտպանած որբերուն:

5. — Նիւ-Եորքի ազգայիններէն Տ. Կիւլպէնկեան եղբարք 1.500 ֆր, մուտքի տուրք վճարած են Միութեան:

6. — կեդր. Ժողովը կուսումնասիրէ այս պահուս 15 նախնական վարժարաններ բանալու ծրագիրը մը և կը բանակցի այս մասին Միացեալ Ընկ. Գործադիր Ժողովին հետ:

Խորին յարգանքով
Ի դիմաց կեդր. Վարչ. Ժողովի
Ատենադպիր
Վ. Մալէզեան

Յ. Գ. — Մասնաժողովներէն կը խնդրուի օրըօրին կեդր. Ժողովին ղրկել իրենց անդամացուցակները:

Այս առթիւ կը յանուցուի նաև թէ ներկայ Շրջանը կաւարտի 31 Դեկտեմբերին և Ընդհ. Ժողովը պիտի գումարուի 1911 տարուն սկիզբները:

(ԿՆԻՔ)

ՀԱՑԵՐ Ի ԹԻՒՐՔԻԱ

Ազգ. վարչութիւնը յանձնարարեր է ազգային բոլոր հաստատութիւններին որ այսուհետև իրենց կալուածները ապահովագրել չտան այն ընկերութիւններուն որոնք Ատանայ աղէտեալ Հայերի այրուած կալուածներուն ապահովագինը մերժեցին վճարել:

— Ատանայ դէպքին պատճառով տակաւին Պօտրումի բանտին մէջ մնացած Հայերն ալ արձակուեր են, Պայրամի ծոմին առթով Սուլթանի ներման արժանանալով. Ատոնց հետ մէկտեղ արձակուեր են նաև Թիւրք բանտարկուածներուն մէկ մասը:

— Ռ. Դուռէն ազդարարուեր է պատրիարքարաններին թէ կալուածական փէրաղի և իլթիզամի (փոխանցում) գործողութիւնները այսուհետև պիտի կատարուին ուղղակի մուխթարների և իխթիյար մէճլիսների տուած իլմուխապէրներուն վրայ, առանց պատրիարքարանէն անցնելու:

Դուրեան պատրիարք դիմում ըներ է Հայ կաթոլիկների և Յոյների պատրիարքարաններին, Պուլկարների էկզարքարանին և Հրեաների խամախամապետարանին որ այս խնդրի մասին համերաշխաբար իրենց բողոքի դիմումն ընեն կառավարութեան: Հայ կաթոլիկների պատրիարքարանն ու Հրեաների խախամապետարանն իրենց համաժուութիւն յայտներ են Դուրեան պատրիարքին. իսկ Յոյների պատրիարքարանն առարկելով թէ ինք տակաւին ժամանակ չէ ունեցած այդ խնդրի վրայ մտածելու, չէ ուզած որոշ պատասխան մը տալ:

— Ազգային Որբանոցէն 5 սաներ Օսմանեան ենթասպաների վարժարանն ընդունուեր են, Ազգ. վարչութեան յանձնարարութեամբը:

ՀԱՑԵՐ Ի ՌՈՒՍԻԱ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը սեպտ. 19/2 հոկտ.ին եպիսկոպոս Ձեռնադրեց Թիւրքիայէն գնացած հետևեալ վարդապետները. Երուսաղէմի պատրարքական տեղապահ Դանիէլ Ներսիսեան, Եգիպտոսի առաջնորդ Մկրտիչ Աղաւնունի, Տիգրանակերտի առաջնորդ Զաւէն Եղիազան, Պերպատիայի առաջնորդ Թորգոմ Գուշակեան, Զազատիայի առաջնորդ Բարգէն Կիւլէսէրեան, Էրզրումի առաջնորդ Սմբատ Սահատէեան, կուսակալական վանահայր Ստեփաննոս Ազազատեան և Պանտրմայի ու Պալըքէսէրի առաջնորդ կարապետ Մազլումեան:

Այդ 8 Թիւրքիացի վարդապետներին հետ եպիսկոպոս Ձեռնադրուեցան և ռուսիացի 2 վարդապետներ, Եփրեմ Սուքիասեան և Խորէն Մուրատբէկեան:

— Ս. Յ. Դաշնակցութեան պատկանելու ամբաստանութեամբ բանտարկուած Հայերի գործը քննելու պաշտօն ունեցող Նովոչէրքասքի դատական քննիչ Լըժինի հրահանգին համեմատ, Երևանի քննիչն իրեն մօտ կանչեր է Զոհրաբեան Յուսիկ վարդապետը (Կաթողիկոսի նախկին դիւանապետ), վաճառական Գէդէոն Ալհարոնեանը և Պետական Դումաի նախկին պատգամաւոր Սիրական Տիգրանեանը. Երեքն ալ հարցաքննութեան ենթարկելէ յետոյ արձակեր է, երաշխաւորութեան համար դրամական գրաւներ առնելով:

— Բագուի հարուստ Հայերէն փաստաբան Ռոդդան Մօսիէվիչ Դոլուխանեան, որ ազգօգուտ գործերին իր ալակցութեամբ ալ ծանօթ էր, մեռեր է: Հանգուցեալը կտակեր է 37.000 րուբլի Բագուի Հայոց Մարդասիրական ընկերութեան, 37.000 րբլ. Բագուի Հայոց ծխական դպրոցներին և 20.000 րբլ. իր ազգականներին:

Ս. ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆԻ ԴՈՐԸ

Հ. Ց. Դաշնակցութեան օրգան «Դրօշակ»ի այս տարեշրջանի N° 5-6ին մէջ տխրութեամբ ծանուցուած էր որ փաստաթուղթեր հաղորդուած են իրենց տեղեկացունելու համար թէ դադարած «Նոր-Դար» լրագրի խմբագրապետ Սպանդար Պապանդարեան կաշառուած է առուստիկանութենէն, տեղեկութիւններ տալու համար հայ յեղափոխական չարժման մասին:

«Դրօշակ»ի տուած այս լուրը հեռագրական դործակալութիւնները հաղորդած լինելով առուս թերթերին, բնականապէս վրդովուած է Սպանդարեան և նամակ մը հրատարակելով «Հովիտ»ի մէջ, սաստիկ կը բողոքէ իր մասին տարածուած այդ լուրի դէմ և կը խնդրէ իր համակիրներէ որ իրեն ալակցին քննութիւն բանալ տալու և հաղորդուած փաստաթուղթերի կեղծիքը երևան հանելու համար: Ս. Սպանդարեան մտադիր է ժընեվ գալ և «Դրօշակ»ի խմբագրութեան ներկայանալով առաջարկել քննութեան ենթարկել իր մասին եղած ծանր ամբաստանութիւնը: Բայց կերևի թէ դադարած «Նոր-Դար» ի խմբագրապետը նիլհական շատ նախանձելի վիճակ մը չունի ճանապարհորդական և այլ ծախքերը ընելու համար. ուստի իր համակիրներ հանգանակութիւն մը բացած են իրենց մէջ, օգնելու համար իր մտադրութեան գործադրութեանը:

Ուրախալի պիտի լինի անշուշտ եթէ մանրամասն քննութիւն մը հաստատէ Սպանդարեանի անմեղ լինելը: կը յուսանք թէ այդ պարագայի մէջ «Դրօշակ»ի խմբագրութիւնն ինք ամենէն առաջ պիտի փութայ ուրախութեամբ յայտարարել թէ ճիշտ չէ եղեր հայ հրապարակագրի մը մասին իրեն հաղորդուածը և միևնոյն ժամանակ ցաւ յայտնել Սպանդարեանին եղած այդ վիրաւորանքին համար:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԻ ՖՐԱՆՍԱՀ ԵՐԿԱԹՈՒՂԱՅԻՆ ԲԱՆԻՒՐՆԵՐԻ

Երկաթուղային չոգեկառքերի աշխատաւորները, իրենց մի քանի պահանջների ցարդ գործադրուած չնելուն համար, բողոքի միդինկ մը գումարեցին փարիզի մէջ և հոն որոշեցին գործադուլ հրատարակել: Այդ որոշում գործադրեցին նախ Հիւսիսային կայարանի (Gare du Nord) աշխատաւորները, անցած երեքշաբթի օրէն (հոկտ. 11) սկսելով: Հետզհետէ սկսան, համերաշխութեան համար, անոնց հետևիլ Ֆրանսահ երկաթուղային գիծերին վրայ աշխատաղները, թէ՛ զանազան ընկերութիւններու և թէ՛ տէրութեան պատկանող: Մի քանի տեղեր յարաբերութիւնները խզելու համար հեռագրական թելերը և սիւները խորտակուեցան, չոգեկառքերի գնացքն արգիլելու համար վտանգաւոր խանգարումներ գործադրուեցան, իրենց աշխատութիւն չարունակել ուզողներին խոչ-

ռանգուհեր եղան։ Բայց ատոնք ամէնքը իբրև մանաւոր միլադէպեր տեղի ունեցան և ոչ թէ ընդհանրական բնոյթ մ'առին։ Կառավարութիւնը զօրքեր հանեց պահպանելու համար երկաթուղային գիծերը և խիստ միջոցներու դիմեց խռովութիւններուն առաջն առնելու և իրենց աշխատութիւն չարունակել ուզող ները պաշտպանելու համար. այնպէս որ, չնայելով ընդհանուր գործադուլին, Բարիզէն Մարսէյլ ինչպէս և ուրիշ շատ տեղեր չոգեկառքերը երթևեկութիւնները չարունակուեցան, թէև յապաղումներով ենթարկուելով և ոչ այնչափ կանոնաւոր կերպով։ Հիւսիսային գծին վրայ, Անգլիա կամ Ամերիկա երթալ ուզող ճանապրդներն աւելի դժուարութիւն, ներ ենթարկուեցան։

Գործադուլը 7 օր միայն տեւելով, երեկէն ի վեր դադրած է։

ՑԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ ՄԷՋ

Ցեղափոխական չարժումը վերջացած է, հանդարտութիւնը Իսպոնի և Հանգներին մէջ տիրած և առժամանակայ կառավարութիւնը տէրութիւններուն ծանուցած է Փորթուկալի Հանրապետութեան վերածուած լինելը։

Ժողովուրդը գրգռուած էր մանաւանդ կղերականներուն և մասնաւորապէս ժէզուիդներուն դէմ որոնք իրենց հարստութիւնով երկրին մէջ տիրապետած և իրենց անբարոյական վարմունքով ու միտքերը ստրկացնող վարդապետութիւններով ժողովուրդը իրենցմէ զզուեցուցած էին։ Ուստի երբ յուր ալ տարածուեցաւ ժողովրդին մէջ թէ ժէզուիդներ Քէլհասի վանքէն զէնք պարպուած է փողոցէն անցնող ցուցարարներուն վրայ — սուտ թէ իրաւ, այդ ատուգել դըժուար կը լինի խառնակութիւնների միջոցին —, ժողովուրդը յարձակեցաւ վանքին վրայ և երբ յաջողեցան դուռները կոտրելով ներս մտնել, տեսան որ ժէզուիդները յաջողեր էին արդէն վանքէն փախչիլ ստորերկրեայ չինուած ճանբայներով։

Կառավարութիւնը հրաման մը հանեց որով Փորթուկալի մէջ արգիլուած և լուծուած են այժմ կրօնական բոլոր միաբանութիւնները։ Ժէզուիդներն արտաքսուեցան երկրէն. նոյնպէս և այն կրօնաւորներն ու կրօնաւորուհիներն որոնք կուզեն վանական միաբանութեան մը անդամ մնալ։ Այս կերպով հանդարտեցաւ նաև ժողովրդին մէջ տիրող հակակղերական գրգռութիւնը։

Առժամանակեայ կառավարութիւնը 3 ամսէն պիտի ձեռնարկէ երեսփոխանական ընտրութիւններուն և նորընտիր երեսփոխանական ժողովը պիտի ընարէ Հանրապետութեան նախագահը։

Անգլիոյ ձօրմ թագաւորի հրամանին համեմատ արքունական «Վիքտորիա Էնտ Ալպէրդ» ղրօսանաւը Ճիպրալթար գնաց և հոն ապաստանած Մանուէլ Բ. և Ամէլի թագուհին առաւ Անգլիա տանելու համար։

Հոկտեմբեր 5ը, Փորթուկալի Ցեղափոխութեան և Հանրապետութեան հրատարակման օրը, իբրև ազգային տօն պիտի տօնուի ամէն տարի։

ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մանաւադրբի Յոյների առաջնորդը որ ձերբակալուած էր, արձակուեցաւ ռուսական հիւպատոսի միջնորդութեան վրայ։ Ձերբակալուածներէն նոյնպէս բանտարկուած Յոյներէն շատերը։

— Թիւրք կառավարութիւնը վերջնագիր է ղրկեր պարսկաստանին, մէկ ամիս պայմանաժամ տալով որ թիւրքահպատակներէ առակս մնացած զանազան պահանջներին գոհացում տրուի։ Հակառակ պարագային, Բ. Դուռը կը սպառնայ խըստութեամբ վարուիլ թիւրքիոբէնակ պարսիկներուն հետ որոնց թիւը 300.000ի կը հասնի։ Կերևի թէ Ատրպատականի նահանգապետը, որին կը վերաբերի խնդիրը գլխաւորապէս, շատ նշանակութիւն չէ տուած այդ վերջնագրին։

— Սալոնիկէն կը հաղորդեն հոկտ. 14ին. «Իւսքիպի մօտ, ապրանքի չոգեկառքերի չարքը անցած ատեն, սաստիկ պայթում մը գոյացաւ. 6 չոգեկառքեր ջարդուփչուր եղան և 4 ճանբորդներ սպաննուեցան։ կը կարծուի թէ տինամիտի պայթում մ'էր, զինուորական գնացքին վնասելու չար դիտումով պատրաստուած։»

— Կ. պոլսէն եւրոպական թերթերին վերլուծ եկած հեռագիրները Բուլղարստանի և Թիւրքիոյ միջև մերձեցման խօսքեր կընէին։ Ազէնքէն Լոնտոնի «Թայմզ»ին տրուած հեռագիր մը կըսէ թէ Ազէնքի մէջ ոչ մի տեղեկութիւն չունին այդպիսի համաձայնութեան մը մասին և կերևի թէ յատկապէս այդպիսի լուր մը տարածած են Կ. պոլսէն, օսմանեան վոխառութիւնը դիւրացունելու և յունապուլկարական համաձայնութիւնը անյաջողութեան ենթարկելու համար, տնվստահութիւն ներշնչելով Գուլկարիոյին։

— Յոյների Եոաքիմ պատրիարքը պայրամը չնորհաւորելու համար նախարարներին այցելած ժամանակ՝ ներքին գործերի նախարար Թալեաթ պէյ իր գոհունակութիւն յայտներ է, կառավարութեան և պատրիարքարանին միջև յարաբերութիւնները բարւոքուած լինելուն համար, և յոյս յայտներ է թէ դեռ գոյութիւն ունեցող անհամաձայնութիւնները ալ կը կարգադրուին վերջնականապէս։

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՑ ՄԱՄՈՒԼԸ տասնհինգ տարուան մէջ. 1894–1908, Աչխատասիրեց Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան Մխիթարեան, վենետիկ. Ս. Ղազար. 1909։ (կը բաղկանայ ութսնալ 302 երեսներէ, ընտիր թղթի վրայ տըպագրուած։ Զարդարուած է հայազգի և հայագէտ օտարազգի 100ի չափ հրապարակագիրներուն պատկերներով։ Տեղեկութիւններ կուտայ 15 տարուան — 1894էն 1909 — մէջ թէ՛ Արտասահման, թէ՛ Ռուսիա և թէ՛ Թիւրքիա հրատարակուած լրագիրներին վրայ և կը պարունակէ քաղուածներ զանազան գրողներու քերթուածներէն, իր հետաքրքրաշարժ պարունակութեան և պատկերազարդ լինելուն հետ մէկտեղ գինն ալ ժամանակուած լինելով, անշուշտ ամէն ընթերցասէր և հետաքրքրուող անձ պիտի ուզէ ունենալ անկէ հատ մը։ Գինն է 1 ֆրանգ վենետկի մէջ։)

*
* *

Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան. Սեւի լ.ՋԸ։ վենետիկ. Ս. Ղազար. 1910։ (Նուիրուած է հայ զինուորներին որոնք Օսմանեան Սահմանադրութեան չնորհով այժմ մտած են սպարէզի մը մէջ ուր պիտի կրնան իրենց քաղութեամբ վառք ու պարծանք բերել իրենց հայրենիքին ու ցեղին, բայց պէտք չէ մոռնան որ մինչև այդ Սահմանադրութեան հրատարակումը իրենց հայրեր ու մայրեր ի՛նչ սոսկալի դժոխքմբեր վիճակ մ'անցուցած են։ Գրքոյս հեղինակը 10 վիպակներէ մէջ մի քանի դրուագներ պատկերացուցած է այդ սոսկալի վիճակէն այն. պիսի սրտաչարժ ոճով մը որ զայն կարդացող հայ զինուորները չպիտի կրնան երբէք մոռնալ այդ սև անցեալը և հետևապէս չգնահատել ներկան։ Գինն է 1 ֆրանգ վենետկի մէջ։)

Վերոյնշանակեալ 2 գիրքերն ըստանալու համար դիմել վենետիկ, Մխիթարեան Միաբանութեան տը. պարանին։

*
* *

The Truth about the ARMENIAN MASSACRES. «Whose sheddeth blood». By DIANA AGABEG APCAR. Yokohama. The «Japan Gazette» Press 1910. (Բնակութեամբ Հայաստանէն չատ հեռու, բայց սրտով սաւթեան հետ անխզելի կապերով կապուած ձաբոնաբնակ այս ազնիւ Հայուհին՝ ժամանակէ մ'ի վեր կաշխատի Հայ ցեղի կրած տառապանքները ծանօթացունել համայն աշխարհի և համակրութիւնները առեղծել, ալակիցներ գտնել, թեթևացունելու համար անոր կրած թշուառութիւնները։

Գովելի է իր նպատակ որ ալ և ալ միջոցներով իրականացնելու համար պէտք է ուրիչ կարող հայուհիներուն ալ օրինակ և գրգիռ հանդիսանայ։)

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՄԸ

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներէն Սէյնդ Լուիս քաղաքէն ղրկուած է մեզ հետեւեալը Արմենիայի մէջ հրատարակութեան համար։

Ս. Լուիս, 6 սեպտ. 1910

Մարսէյլի մէջ Մ.Փորթուգալեանի տնօրէն-խմբագրութեամբ քառօրդ դարէ ի վեր կեանք ունեցող Արմենիայի հրատարակութեան 25ամեակը արժանավայել կերպով առաջիկայ գարնան տօնելու համար, Ս. Լուիսի հայ գաղութը օգոստ. 24ին կազմեց Ցոբելեանի կարգադիր մասնաժողով մը։ Ոյն մասնաժողովը իր գոյութիւնը յարգոյ հասարակութեան ծանուցանելով հանդերձ, կը խնդրէ յատկապէս թէ՛ Հայաստանի և թէ՛ արտասահմանի մէջ գտնուղ ազգայիններէն, որ բարեհաճին տեղական մասնաժողովներ կազմելով՝ պատրաստուիլ չքեղապէս տօնելու այս բազմարդիւն չաբաթաթերթի յոբելեանը։

Ի դիմաց կարգադիր մասնաժողովոյ

Ատենադպիր փոխ-Ատենապետ
Ն. Ղարասեֆերեան Մ. Մ. կեռոյեան

Հասցէ՝ 3890 Windsor Place
St. LOUIS Mo.
(Etats-Unis d'Amérique)

ՀԱՒԻԹԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Տեղական և օտարերկրեայ, թարմ, աժան և զանազան գիներով հաւկիթներ, մեծաքանակ և փոքրաքանակ, կը ծախուին Դրուա Րուա փողոցը թիւ 8, ՏԷՐ ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ վաճառատունը։

DerAthanasian
Rue des Trois-Rois, 8
Marseille

☞ Ուշադրութիւն նոր հասցեին։

ԺԳ

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՑԲԵՆԱՍԷՐ
(ՋԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՐՁԱՆՈՎ)
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
ՄԿՐՏԻՉ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ
1894

1 ֆրանգ և 40 սանթիմ։

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներուն 25 % զեղչ կը լինի։

(Պարսկաստանի Հայերին համար 1 ֆրանգ է։)

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ
(Կ. ՊՕԼՍՈՑ ՀԱՑՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՒՆՈՒԱԾ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐՔԵՑ ԱԶԼԱՂԱՐԻՑ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուածը կը ներկայացունէ ընտանեկան տեսարժան պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր տպագրուած վարքուբարքով որչա՛փ չարիքներու պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդւոյ ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ։ Գինն 1 ֆրանգ։

*
* *

Եղիազար Մուրատեան. Քննական պատմութիւն Արշակ Բ.ի և անոր պապ որդւոյն։ (Հայոց պատմութեան մէկ կարևոր կէտին վրայ քննադատական տեսութիւն մ'է որի համար Մ. Աղաբէկեան գրած է թէ «Հեղինակին այդ ձեռնարկութիւնը պատիւ է բերում իրան և այն ազգին, որին պատկանում է պատմութիւնը»)։ 2 ֆր. 50

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՑԼ

Հայկական տպարան Մ. Փորթ.
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie du Midi